HÖST 2018

SOS Aktuellt

EN TIDNING FÖR OSS ALLA MED FUNKTIONSVARIATIONER

TYSKA UNGA VUXNA njöt av POJOVIKENS LUGN

I medlet av augusti visade Västnyland sin bästa sida då en grupp unga personer med funktionsvariationer från södra Tyskland firade en lyckad semestervecka.

"Vi kommer gärna på nytt"

SIDAN 7-10

Foto: Daniela Andersson

Få tar ut PAPPALEDIGHETEN | Nylands CP-förening fyller 60 år
När VÅLDET tar vid | AKTUELLA BÖCKER | SARA TRÄFFAR: Luckan
TANKESTÄLLAREN: Thomas Rosenberg | SISTA ORDET: Mikael Sjövall

VEM GÖR VAD?

ANSVARIG UTGIVARE
Finlands Svenska Handikappförbund

ANSVARIG REDAKTÖR
Anna Caldén, ordförande, Finlands Svenska Handikappförbund

CHEFREDAKTÖR
Daniela Andersson

VISUELL CHEF
Marika Andersson/MA-Creations

SKRIBENTER I DETTA NUMMER
Marica Nordman, Monica Björkell-Ruhl, Daniel Saarinen, Sara Grönvall, Bodil Viitanen, Pernilla Nylund, Mikael Sjövall, Helena Forsgård, Thomas Rosenberg, Christina Lång, Matilda Hemnell, Solveig Arle

REDAKTIONSRÅD
Anna Caldén, ordförande, FSH | Ulf Gustafsson, verksamhetsledare, FSH
Karl-Mikael Grimm, styrelsemedlem, FSH | Daniela Andersson, chefredaktör

KONTAKT/PRENUMERATION/ANNONS
Adress: Apollogatan 15 A 7, 00100 Helsingfors
Telefon: 044-555 4388 (ti-ons kl. 11-15)
e-post: redaktion@sosaktuellt.fi,
pren@sosaktuellt.fi, daniela.andersson@kolumbus.fi,
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

DEADLINES FÖR SOS AKTUELLT 2018
Nr 4: måndagen den 5 november. Utkommer vecka 47.

SÄND MATERIAL
redaktion@sosaktuellt.fi

Allt material i SOS Aktuellt skyddas av upphovsrätt. Det är förbjudet att utan ansvarig utgivares tillåtelse vidarebefordra texter och bilder i tryckta eller digitala medier. Alla rättigheter förbehålles.

SNABBFAKTA
SOS står för samhälle och socialt utbud. Upplaga 4800 exemplar. Stöds av Veikkaus intäkter och Konstsamfundet. Medlemmarna i FSH, FSSF, FDUV m.fl. får SOS Aktuellt som kostnadsfri medlemsförmån. Tidningen läses också på Kårkullas boenden, bibliotek, socialkanslier, Luckan och av olika påverkare och aktörer i branschen. Vill din organisation erbjuda SOS Aktuellt till era medlemmar? Kontakta chefredaktören eller ulf.gustafsson@kolumbus.fi

PRENUMERATION
Årsprenumeration: 15 euro. Lösnummer 5 euro. Utrikesporto: 5 euro (Europa), 10 euro (övriga världen). Tillgängligt rtf-format för synskadade: 7 euro/år (tidningen kommer i e-posten).

ISSN *1795-410X*

SOS Aktuellt uppfyller Nordiska miljömärkets kriterier och tillverkad vid Waasa Graphics berättigar den till Svanenmärket.

TRYCK *Waasa Graphics*

4041 0822
Painotuote
Trycksak

DANIELA ANDERSSON

”Knepen och de goda råden att kunna sova är många och finurliga. Inga fungerar.

Sömnlös i Ingå

Tom i huvudet efter en sömnlös natt. Jag är en person som tappar sömnen omedelbart då jag har något jag grubblar på. Olösta frågor, praktiska problem eller allmän framtidsvånda. Det finns inget värre än att inte kunna sova, det vet alla som någon gång drabbats av insomnia.

Man somnar bra men vaknar efter tre fyra timmar och sen är det stopp. Där ligger man i mörknet och våndas. Vrider sig av och an och blir förbannad till slut. Knepen och de goda råden att kunna sova är många och finurliga. Inget av dem fungerar då det är som värst. Men det som hjälper mig ibland är att sätta öronproppar i öronen, ligga 10 minuter på indisk spikmatta och intensivt tänka på ingenting. Då somnar jag. Det är då tankarna börjar snurrra som sömnen är som bortblåst. De goda råden att ta en knapp i västen innan läggdags, inte motionera sent på kvällen, hålla det blå digitala ljuset på avstånd innan läggdags och annat matnyttigt fungerar inte på mig. Syntetisk sömnmedicin är inte ett alternativ, melatonin är inte hälsosamt i längden däremot finns det åtminstone ett naturpreparat som hjälp mig att få bukt på långvarig insomnia. Det andra är akupunktur.

Jag har skrivit om akupunktur förut. Mitt förtroende för akupunktur inom kinesisk medicin är stort. Jag har otaliga exempel på hur det gjort mig och mina närstående friskare så vi sluppit av med allt från hudbesvär, allergier, ryggskott, godartade cystor, svår influensa, återkommande öroninflammationer och sömnsvårigheter till att akupunkturbehandlingen försnabbat återhämtningen efter operationer. Jag är tacksam över att det finns alternativ till ständiga antibiotikakurer och syntetisk medicin.

Hösten är alltså i antågande och uppdragen hopar sig. Vad ska prioriteras? Livet med små barn, jobb och fritid ska balanseras. Just nu flyter allt ihop. Då man kollar in vår Händelsekalender på bakpärmen så verkar det se lika ut för mången annan. Hösten är högsäsong för seminarier, stormöten och jubileum. Det är fint att förbund och föreningar är aktiva! Svenska studieförbundet och Psykosociala förbundet kartlägger under hösten hur anställda inom de finlandssvenska organisationerna mår. Det blir spännande att se resultatet som presenteras den 27 november på ett seminarium. Mer om detta senare!

Ta hand om er!

Daniela Andersson
är chefredaktör
och kosmopolitisk Ingåbo.

PS! *Vi finns också på Facebook! Gå in och gilla oss!*

INNEHÅLL
HÖST 2018

7-11

15-18

2-3
VEM GÖR VAD?
CHEFREDAKTÖRENS ORD

5
LEDAREN
Mentalvårdens utmaningar
Bodil Viitanen

6
MEDARBETARE

7-10
Tyska UNGA VUXNA semestrade vid Pojoviken
Daniela Andersson

11
JURISTEN HAR ORDET
Marica Nordman

12-14
FÅ PAPPOR tar ut FÖRÄLDRAPENNING
– Jämställt föräldraskap fortfarande långt borta
Helena Forsgård

15-18
Både PAPPALEDIG och VÅRDLEDIG
– Har fått bättre självförtroende som pappa
Helena Forsgård

19
NYHETER
Livsloppet i Karis den 10 oktober

20-21
DANIELS HÖRNA
I trygga händer
Daniel Saarinen

22
JUBILEUM
Nylands CP-förening fyller 60 år
Gun Ainamo

23
KRÖNIKA
Andra klassens medborgare?
Monica Björkell-Ruhl

24-25
TANKESTÄLLAREN
Ofattbar cynism av vår regering
Thomas Rosenberg

26-27
INSATSER BEHÖVS FÖR MINSKAT VÅLD
Christina Lång

28-29
FLERA BEHÖVER SKYDDSHEM
Christina Lång

30-31
NOTERAT

32-33
Tove Janssons TROLLKARLENS HATT
finns nu som LÄTTLÄST
Solveig Arle

34
SARA TRÄFFAR
Fem (5) frågor till Karl "Kalle" Norrbom
Sara Grönvall

35
SISTA ORDET
Drängens lott
Mikael Sjövall

36
HÄNDELSEKALENDERN

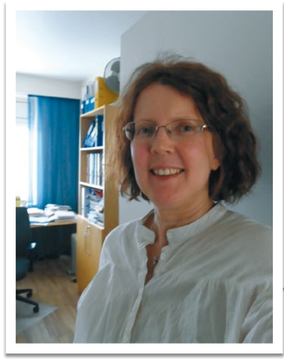

BODIL VIITANEN

”De talar finska
över huvudet på mig.

Mentalvårdens utmaningar

År 2017 steg sjukfrånvaron på grund av psykisk ohälsa enligt FPA med 16 procent från året innan. Varannan person upplever psykisk ohälsa under sitt liv. Kostnaderna omfattar över 6 miljarder euro på årsnivå.

Psykosociala förbundet anser tillsammans med många andra organisationer inom fältet i Finland att hälsovården inte beaktar mentalvårdsklienternas vårdbehov tillräckligt i dag. Vi vet att livslängden för personer med psykisk ohälsa är 15-20 år kortare jämfört med den övriga befolkningen. Då det gäller mental- och missbrukarvård behöver såväl människan själv som hens anhöriga snabbt ha tillgång till professionell hjälp; lättillgängligt, utan skam och på det egna modersmålet. Vi tycker att det är viktigt att trygga resurserna för lågtröskelverksamhet i samband med Sote-reformen- men kommer det att ske? frågar vi oss. Den svenskspråkiga befolkningens regionala spridning innebär att det vore särskilt viktigt att det finns centraliserat tillgång till information om svenskspråkiga tjänster. De svenskspråkiga klienterna möter, förutom vårdsystemets allmänna brister, ofta även språkliga hinder och den grundlagsenliga rättigheten att få vård och service på sitt modersmål förverkligas inte. Medicinsk syn på mentalvård är fortfarande stark fastän vi vet att en fungerande vardag och ett meningsfullt liv är minst lika viktigt.

Många tredje sektorns organisationer erbjuder stöd till utsatta och krävande specialgrupper, såsom vuxna, barn och unga med svåra symptom, då kommunala tjänster inte erbjuds alls eller tillräckligt. Sote-reformen borde trygga ideella organisationers verksamhetsförutsättningar så att den frivilliga och icke-vinststrävande servicen kan vara ett komplement till professionell vård och service inom landskapen och kommunerna.

År 2013 publicerade tankesmedjan Magma **Eini Pihlajamäkis** studie ”De talar finska över huvudet på mig”, där man som slutsats rekommenderade behovet att grunda ett kunskaps- och resurscenter för psykiatri och mentalvård på svenska i Finland. I studien beskriver man vad centret skulle erbjuda för service och tjänster; allt från hemsidor till samarbete mellan institutioner och organisationer. Idag vet vi att det finns hemsidor (nationella) där det finns samlad information också på svenska såsom *Psykporten.fi.* Samarbetet mellan finska och svenska organisationer inom området mental hälsa har stärkts bland annat genom gemensamma projekt för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa på nationell nivå; här syftar jag på Mentalhälsopoolen i Finland där Psykosociala förbundet är inolverad i samarbetet.

Bodil Viitanen
är verksamhetsledare för
Psykosociala förbundet rf

MARICA NORDMAN

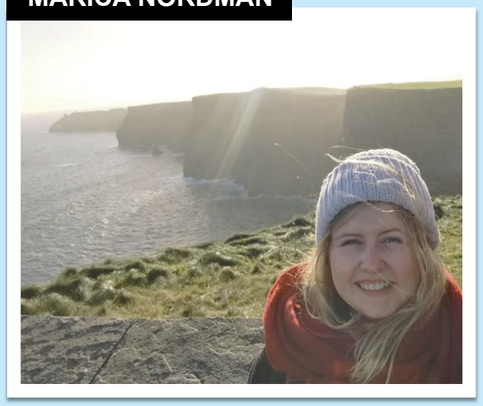

DET VAR I FJOL som jag började arbeta som jurist på SAMS. Före mitt jobb som jurist på SAMS har jag arbetat med juridiska frågor hos olika myndigheter och i en organisation.

På min fritid sysslar jag med yoga, tennis och under sommaren gillar jag att segla. Min favoritgrej är ändå att resa och uppleva nya ställen.

Här på SAMS trivs jag mycket bra och jag känner att jag gör ett viktigt jobb. Hittills har jag lärt mig mycket och lärt känna fantastiska människor. Det här arbetet är mycket mångsidigt då man får jobba med intressebevakning och påverkansarbete på en mer allmän nivå samtidigt som man arbetar med rådgivning till klienter som behöver juridisk hjälp på en personlig nivå.

! *Juristen har ordet på sidan 11!*

Citat vi gillar

„Ibland tar det en bra höst för att verkligen veta var du står.“

”STARGATE”. Hopprepsövning som tränar koordination och samarbete.

Tyska unga vuxna semestrade vid Pojoviken

Sällan har älgspår, fiske, bastubad, dopp i Pojoviken, roddbåtsturer och ett möte med en hjort i skogen gett så mycket glädje som i medlet av augusti då en grupp på sex tyska unga vuxna, alla med olika funktionshinder, njöt av en avkopplande semestervecka på Elimostrand vid Pojoviken i Raseborg.

TEXT & FOTO **DANIELA ANDERSSON**

Västra Nyland visade upp sin allra bästa sida då Sonja Baier och hennes dotter Sophie Zobel tillsammans med sin semestergrupp på sex personer anlände till Elimostrand måndagen den 13 augusti. Solen sken, sommarvärmen låg kvar som ett täcke över regionen och vattnet glittrade. Framför dem låg en semestervecka vars enda mål i princip var avkoppling och naturupplevelser.

– Det är viktigt att de också reser så här självständigt i den här åldern och inte bara med sina föräldrar, säger Sonja som är arrangör för resan.

Jag besöker dem halvvägs in i veckan och ändå har de hunnit med så mycket.

– Utflykt till Fiskars och Ekenäs, skogspromenader, fiske och roddbåtstur, räknar Sonja upp.

Och förstås bastu och dopp i Pojoviken. Kvar på agendan är att åtminstone besöka Raseborgs ruiner. Isabel var första gången någonsin i en bastu.

– Det var skönt men det blev nog för varmt då man kastade på, säger hon.

Sascha var en av de få som vågade sig på att doppa sig efter bastun.

... fortsätter på följande sida...

Från vänster arrangörerna SONJA BAIER, SOPHIE ZOBEL och LOTTA BRUNCRONA.

... fortsättning från sidan 7.

– Det var nog ganska kallt, konstaterar han med ett skratt trots att det 20 gradiga vattnet förstås i finländska mått mätt var riktigt varmt.

Sascha är berest och har varit både i Costa Rica, Vietnam och Egypten. Hela gruppen är för den delen väldigt berest och har sett världen tillsammans med både föräldrar, kompisar och stödpersoner. Men ingen har varit i Finland tidigare förutom deras researrangör Sonja.

Finlandskontakt

Sonja Baier fungerar som allmän assistent och stödperson på Johannes-Diakonie Mosbach för personer med funktionsvariationer. Hon verkar i den lilla staden Bad Mergentheim, med omnejd, ca 40 kilometer söder om Würzburg och 100 kilometer norr om Stuttgart i södra Tyskland. Till Finland kom hon inte av en slump utan via sin goda vän Lotta Bruncrona som äger Elimostrand i Raseborg. Hästintresset förde dem samman.

– Vi träffades 1990 då vi jobbade i samma stall i München och har haft kontakt sedan dess, berättar Sonja.

Sonja har själv några egna hästar hemma i Tyskland och erbjuder bland annat terapiridning.

– Vi har gjort fler gemensamma ridsemestrar runt om i världen sedan dess, berättar Lotta som också hjälper till då det behövs under semesterveckan.

Sonjas dotter Sopfie är med som huvudsaklig assistent och hjälpreda. Men gruppen är väldigt rörlig och aktiv och klarar sig bra.

– Fast Sonja tappade bort sig då de skulle köra hem från Fiskars igår, säger Lotta med ett skratt.

Inga allvarliga saker och gruppen hittade nog väl hem i sin hyrbil till slut. Semesterveckan är planerad redan i ett års tid. Finland har så mycket att erbjuda i form av rena naturupplevelser, stillhet och lugn och ro. Alla hjälps åt med maten och att röra på sig är en viktig punkt på programmet.

– Jag har gått en äventyrsutbildning på Axxell och efter det fortsatte jag på kursen ”Naturguidning för specialgrupper”. Att vara med och arrangera den här semesterveckan är egentligen en del i utbildningen, berättar Lotta som även jobbar som personlig tränare, leder zumba, core och crossnature samt drar grupper för seniorer.

Elimostrand är hennes stuga vid Pojovikens strand, nio kilometer från Ekenäs centrum, som hon hyr ut till grupper och enskilda året runt. Tyska Johannes-Diakonie Mosbach jobbar mycket med och för personer med funktionsnedsättningar. Målsättningen är att utveckla personernas självbestämmande och självständighet och en självklar samverka mellan personer med och utan funktionshinder.

Två gäddor

Alla i semestergruppen, som är i åldern mellan 22 och 35, bor självständigt i egna lägenheter hemma i Tyskland. Alla har också jobb.

– Sascha jobbar på Würth, Stephanie i ett café och Elena på ett kurbad, räknar Sonja upp.

... fortsätter på följande sida...

Glada semesterfirare! SASCHA, TOBIAS, TANJA, ELENA, ISABEL, SONJA och SOPHIE på trappan till Elimostrand. Stephanie och Lotta saknas från bilden.

... fortsättning från sidan 8.

Två har även körkort. Trots att personerna i gruppen är väldigt självständiga behöver de även hjälp och stöd i vardagen. Alla deltar på ett eller annat sätt i Johannes-Diakonie Mosbach fritidsverksamhet och aktiviteter, allt från månatliga grillkvällar och naturvandringar till teaterbesök och vattenparker.

– Det är väldigt viktigt att då de fått sin självständighet inte blir sittandes ensamma hemma, säger Sonja.

Den enda som fiskat mycket förut är Sascha. Han har till och med fiskelicens. Tobias har totalt fastnat för fiske och har stigit upp tidigt varje morgon för att gå och fiska. Det har burit frukt! Han drog upp en stor gädda och tillsammans har de fått två gäddor som de grillat.

– Jättegott, intygar de.

Vad kommer de att minnas bäst från sin första Finlandsresa?

– Landskap och naturen, havet, älgspår, att fiska, hjorten, skogsvandringarna och räven vi stötte på, räknar de alla upp i tur och ordning.

Det var fulla poäng för Finland och de kommer gärna på nytt.

Fiske och avkoppling på stranden stod högt i kurs under semesterveckan.

§ JURISTEN HAR ORDET | Marica Nordman

Foto: Sofia Jernström

Rättssäkerhet och god förvaltning

Visste du att rätten till god förvaltning är din grundrättighet? God förvaltning är ett begrepp som innehåller flera rättigheter som är viktiga att känna till när man är i kontakt med myndigheter. De här principerna bildar myndigheternas spelregler. Inom vår rådgivningsverksamhet får vi förutom att ge råd om materiella rättigheter kontinuerligt också ge råd om processuella rättigheter. Här är en liten minneslista om dessa.

Det finns en del regler på hur myndigheterna ska arbeta när de är i kontakt med medborgare. De ska följa olika principer som står i lagen i sitt arbete och på det viset försäkra god förvaltning till alla människor. De här principerna är serviceprincipen och adekvat service, rådgivningsskyldigheten, kravet på gott språkbruk och kravet på samarbete mellan myndigheterna.

Det här innebär till exempel att myndigheterna ska svara på människors frågor, ska höra de personer som ett ärende gäller och alltid motivera sina beslut. Dessutom ska myndigheter alltid använda sakligt, klart och begripligt språk och de ska respektera människors rätt att tala sitt modersmål. Där till ska man kunna lita på de råd som myndigheterna ger.

Därutöver hör till begreppet god förvaltning även rättskyddsprinciperna som är följande.

Likställighetsprincipen förpliktar att myndigheterna alltid bemöter kunder på ett jämlikt, konsekvent och icke-diskriminerande sätt. Principen grundar sig på grundlagens 6 § som fastställer att alla är lika inför lagen.

Enligt principen om ändamålsbundenhet ska en myndighet använda sin befogenhet enbart till angivna uppgifter. Med andra ord förbjuder principen myndigheter att missbruka sin makt eller att handla med felaktiga motiv.

Objektivitetsprincipen, som förutsätter att myndigheterna handlar sakligt och opartiskt. Meningen med principen är att säkra förtroendet för förvaltningen och att försäkra att åtgärderna inte grundar sig på osakliga grunder.

Proportionalitetsprincipen, vilket betyder att åtgärderna som tas ska vara i rätt proportion till sitt syfte. Det innebär att en åtgärd ska vara saklig, effektiv, lämplig och nödvändig med tanke på själva avsikten med åtgärden. Åtgärden ska alltså inte inskränka på individens rättigheter eller självbestämmande mera än vad som är nödvändigt.

Och till sist med absolut inte minst principen om skydd för berättigade förväntningar. Principen innebär fram för allt innebär skydd för individen gentemot det allmänna och ger individen rättigheten att förvänta sig att myndigheterna handlar korrekt och felfritt.

Andra viktiga rättigheter som hör till god förvaltning är enlig grundlagens 21 § att utan dröjsmål och på ett behörigt sätt få sin sak behandlad, offentlighet vid behandling, rätt att söka ändring i ett ärende och rätten till en rättvis rättegång.

Hoppas den här informationen kan hjälpa dig när du är i kontakt med olika myndigheter eller om du har ett ärende under behandling hos en domstol. Om du undrar över något så är det bara att kontakta oss jurister på SAMS.

Marica Nordman
Juridiskt ombud
Verksamheten Juridiskt ombud SAMS
– Samarbetsförbundet kring funktionshinder

REPORTAGE

Få pappor tar ut föräldrapenning

– JÄMSTÄLLT föräldraskap fortfarande långt borta

Föräldraansvaret i Finland är långt ifrån jämställt. Knappt fyra procent av papporna tog ut föräldrapenning enligt den senaste statistiken. – Jämställt föräldraskap är ett tema för våra pappagrupper. De finns många fördelar med att dela på ansvaret, säger pappagruppsledaren Jan-Åke Sigfrids.

TEXT **HELENA FORSGÅRD**
FOTO **DANIELA ANDERSSON**

Fortfarande tar få pappor ut pappaledighet.
OBS! Bilden är en temabild och personerna på bilden har inget samband med artikeln.

De öronmärkta pappadagarna – 54 dagar som går förlorade om de inte tas ut av pappan – utnyttjas numera av en tredjedel av nyblivna pappor i Finland. De tog i genomsnitt ut 33 av de 54 dagarna.

Men när det kommer till föräldrapenningen på 158 dagar är det mer eller mindre stopp. Statistik från FPA visar att endast 3,9 procent, vilket betyder 2.066 pappor, lyfte föräldrapenning under 2016. Dessa drygt två tusen pappor tog i genomsnitt ut 61 dagar.

Stelbent system

Löntagarcentralorganisationer som FFC och Akava och en rad olika barn- och familjeorganisationer i Finland vill se en mer flexibel modell för föräldraledigheterna.

”Finlands nuvarande familjeledighetsmodell är den styvaste och den med lägst ersättningsnivå i Norden. Familjeledigheterna måste reformeras så att det blir lättare att kombinera arbete och familj, och så att föräldraskapet blir mer jämlikt. En familjeledighetsmodell som stöder familjernas välbefinnande, nativiteten och sysselsättningen är en god investering, och en fråga som hela samhället måste ta ansvar för”, heter det i en skrivelse, som skickades till regeringen i maj.

I skrivelsen påpekades också att nuvarande modell för familjeledigheterna ”uppmuntrar i synnerhet mammorna att vara borta från arbetslivet i längre perioder”. Undertecknarna krävde att arbetet med att reformera systemet inleds under nästa regeringsperiod.

Kvinnor är också mer hemma med sjuka barn och arbetar mer deltid vilket i sin tur påverkar både karriärmöjligheter och kommande pension negativt.

För jämställt föräldraskap

Bland dem som talar och arbetar för ett mer jämställt föräldraskap finns pappagrupperna som ordnas av Folkhälsan på Åland. Efter en paus på flera år har verksamheten kommit igång igen och nu finns tre nyutbildade ledare som är redo att dra grupper. En av dem är **Jan-Åke Sigfrids**, utbildad närvårdare som studerat vidare till socionom.

Tanken är att en grupp ska träffas vid sex tillfällen, till exempel en gång i månaden. Varje träff har sitt tema. Bland annat diskuteras tiden före födseln och själva förlossningen, sedan följer en träff om ”det nya livet” – hur är det att ha en ny liten medlem i familjen? Hur orkar och klarar man av vardagens krav är ett annat tema liksom respekt/respektlöshet, våld/icke våld i förhållandet. Vem bestämmer över ekonomin, var man ska bo, vem man träffar och liknande?

Jämställt föräldraskap är också ett tema.

– Jag rekommenderar pappor att vara hemma med sina barn. Det känns också som att den gamla modellen där pappan jobbar och mamman tar hand om hem och barn håller på att luckras upp. Flera av dem som deltar i mina

... fortsätter på följande sida...

... fortsättning från föregående sida.

grupper planerar att vara hemma kortare eller längre perioder, säger Jan-Åke Sigfrids.

Flera fördelar

Han var själv vårdledig med sin dotter under åtta månader och säger att det är bland det bästa han gjort.

– Man får en tidig anknytning och en helt annan relation till sitt barn. Parrelationen gynnas också om männen tar ett större ansvar för hem och barn, säger han.

En bra pappa-barn-relation i ett tidigt skede kan också gynna en bra relation i framtiden – att det finns ett förtroende att tillsammans lösa problem som kan dyka upp och att kontakten till barnen består även i händelse av en eventuell skilsmässa mellan föräldrarna.

Även andra fördelar lyfts fram som att arbetslivet i stort kan gynnas om männen stannar längre hemma och därmed ger utrymme åt kvinnor att ta plats i till exempel styrelser eller på ledande poster. Jan-Åke Sigfrids framhåller dock att det finns många faktorer som styr i enskilda förhållanden. Han som pappagruppsledare vill inte peka med hela handen.

– Det är viktigt att vi lyfter frågor kring jämställt föräldraskap men vi diskuterar inte i termer om rätt eller fel.

Papporna står dock inte i kö för att vara med i pappagrupperna.

– En del tycker kanske att de har kompisar i samma situation att tala med. Det är förstås bra, men jag tror ändå att man låter bli att lyfta vissa frågor i ett kompisgäng. Eftersom vi i pappagrupperna har våra teman och följer en struktur för våra träffar blir det mer bredd i samtalen och ämnen som kan kännas svåra göms inte undan.

Sverige steget före

Sverige framhålls ofta som ett föregångsland när det gäller föräldraansvar. I januari 2016 förlängdes antalet ”pappadagar” från 60 till 90. En ny modell för föräldraledigheten är också aktuell i den svenska debatten – att den delas i tre lika delar om 130 dagar per del. En för mamman, en för pappan och en valfri.

Lena Granqvist, samhällspolitisk chef vid akademikerförbundet Saco i Sverige, säger att man visat att man med hjälp av kvotering kan bryta invanda könsmönster. Idag är det nästan avvikande om en pappa inte tar ut sin öronmärkta ledighet.

– Även manliga chefer gör det och fungerar därmed som förebilder för sina anställda, säger hon.

FAKTA

FÖRÄLDRALEDIGHET

Det stöd som betalas till blivande och nyblivna föräldrar är flerdelat.

Moderskapsdagspenningen gäller för 105 vardagar (lördagar räknas) och kan börja betalas ut två månader före beräknad förlossning. Gäller enbart mammor.

Faderskapspenningen, ”pappadagarna” gäller för 54 vardagar. 1-18 dagar får tas ut i samband med barnets födelse. Övriga dagar ska tas ut innan barnet fyllt 2 år, men inte samtidigt som mamman lyfter föräldrapenning eftersom dubbla föräldraförmåner inte godkänns.

Pappadagar, som inte tas ut, förfaller. De kan inte överföras på mamman.

Föräldrapenningen, ”föräldraledigheten”, gäller 158 vardagar och kan tas ut i sin helhet av endera föräldern eller delas upp mellan föräldrarna. Båda föräldrarna kan dock dela upp sin föräldrapenningsperiod i högst två delar.

Vårdledighet kan tas ut tills barnet fyller tre år. Vårdpenningen är 338,34 euro/månad för ett barn, därtill kommer ett vårdtillägg som är inkomstbaserat men högst 181,07 euro/månad. Olika kombinationer finns, till exempel om man arbetar på deltid. Det är ingen skillnad om mamman eller pappan tar vårdledigt.

På Åland, som har egen lagstiftningsbehörighet, skiljer sig systemet när det gäller vårdledighet. Enligt den åländska lagen om hemvårdsstöd (vårdledighet) är det en fråga som sköts av kommunerna. Beloppen är lagstadgade, 500 euro/månad betalas tills barnet fyller tre år om barnet inte har en plats i den kommunala barnsomsorgen. Om man sköter barnet själv hemma och inte arbetar får man ett utökat stöd, 700 euro, under fyra månader. Båda föräldrarna kan välja att vara hemma turvis och båda kan då få utökat stöd under fyra månader.

Niclas Enros och dottern Ellen har varit hemma tillsammans under ett halvt år och har blivit ett tajt par. – Helt klart värt den tiden. När jag väl kom in i hemmalunken har det gått riktigt bra, säger Niclas.

Både PAPPALEDIG och VÅRDLEDIG

”Har fått ett bättre självförtroende som pappa”

TEXT & FOTO
HELENA FORSGÅRD

Niclas Enros tog ut alla sina pappadagar och har dessutom gått ett steg längre. Han har valt att vara vårdledig ett halvt år med sin dotter Ellen.
– Jag har fått en fin kontakt med henne och ett bättre självförtroende som pappa, säger han.
Visst har han emellanåt saknat jobbet som webbutvecklare men ett halvt åt är ändå bara ett halvt år – en tid väl värd att satsa på sitt barn resonerar han.

... fortsätter på följande sida...

... fortsättning från föregående sida.

Ellen sover sin dagsömn i vagnen ute på gården och Niclas Enros häller upp kaffe.

Vid årsskiftet lämnade han jobbet som webbutvecklare vid Strax kommunikationsbyrå i Mariehamn för att bli vårdledig och sköta om Ellen. Sedan har det blivit ”lite allt möjligt” av övrigt hemarbete också.

– Nån ska ju handla, laga mat, tvätta kläder och hålla någorlunda rent och snyggt i huset och det blir rätt naturligt att jag som är hemma gör en hel del av det jobbet, säger Niclas Enros.

Kartan för hur föräldrarna skulle dela på föräldra- och vårdledigheterna var inte klart ritad när Ellen föddes. Men en sak var de båda överens om – de ville inte att Ellen skulle börja på daghem redan som 1-åring utan att hon, om möjligt, skulle få vara hemma tills hon blev två.

Ellens mamma, Carina Söderlund, var vårdledig ett halvt år efter föräldraledigheten och det var hon som föreslog att Niclas också skulle vara det.

– Det var en tanke som växte fram efterhand och jag fick tid att mentalt förbereda mig på det. Det kändes också rätt att dela på vårdledigheten eftersom vi ville att Ellen skulle få vara hemma längre, säger han.

Lätt vilsen

Den första månaden kände han sig ändå lätt vilsen. Det tog en tid att komma in i hemmalunken med frukost, lunch, sovstund och middag med lek och hembestyr däremellan.

– Sedan har det gått jättebra och dagarna rullar på, säger han.

Det stora problemet har inte varit **hur** man ska göra allt som hör till med småbarn och ett hem, utan **vad** man ska göra så att det inte blir så enahanda.

– Det är helt okej att vara en stund i lekparken, men efter trettio dagar i ett sträck vill man kanske göra något annat…

Niclas och Ellen har gått en del på Öppna förskolan som ordnas av Rädda Barnen. Den är öppen tre timmar alla vardagar utom på sommaren och man kommer och går som man vill. Där får barnen umgås med andra och hemmavarande föräldrar får vuxenkontakter.

– Där har jag även träffat andra pappor som är hemma med sina barn. Med dem har vi sedan börjat simma tillsammans. Vi gick på babysim med Ellen och hon stortrivs i bassängen.

I början hade Niclas vissa planer på att hinna fixa på huset medan Ellen sov. De har knappt förverkligats alls. Han insåg ganska snabbt att dagarna blir alltför splittrande för att man ska hinna ägna sig åt eller ens börja med några större projekt.

Föränderlig bransch

Webbranschen är en bransch där det händer mycket hela tiden och det gäller att hänga med i svängarna.

– Visst har det hänt att jag saknat jobbet under den här tiden men ett halvt år är trots allt bara ett halvt år. Och jag har haft det bra på det viset att Carina jobbar på samma arbetsplats, hon har kunnat briefa mig om vad som är på gång.

När intervjun gjordes i slutet av juni började vårdledigheten sjunga på sista versen. Den 13 augusti skulle Niclas vara på jobb igen. Före det skulle han skola in Ellen, som hunnit fylla 2 år, på ett daghem i Mariehamn.

– Det känns bra. Hon är mogen för det nu och jag är redo att börja jobba igen. Men jag ångrar inte att jag valde att vara hemma. Det har absolut varit värt att satsa den här tiden på det. Jag har fått en fin kontakt med Ellen och bättre självförtroende som pappa, jag vet att jag kan ta hand om mitt barn. Det har varit både mysigt och lärorikt på många sätt, jag har också fått bättre tålamod, säger han och tillägger:

– Jag hoppas att Ellen fått en trygghet av att vara hemma så pass länge med oss.

Familjen bor i ett egnahemshus i Mariehamn och har därmed nära till utelek. I närheten finns också en lekpark.

Dags för dagens lässtund. ELLEN har många favoriter i bokhögen.

... fortsättning från föregående sida.

Potträning

Nu hörs ett milt prat i ”babylarmet” – Ellen har vaknat och nu väntar pottan.

– Det är det stora projektet just nu. Att få henne att sluta med blöjor tills hon börjar på dagis.

Efter att Ellen ätit dagens mellanmål, som består av skivat äpple, väntar en stunds lek i lekparken som ligger nära hemmet innan det är dags att förbereda middagen.

När Ellen börjat på dagis kommer både Niclas och Carina att jobba deltid eller fyra dagar i veckan – en av dem är ledig måndagar, den andra fredagar för att Ellens dagisvecka ska bli endast tre dagar.

På Åland skiljer sig systemet för vårdledighet åt jämfört med det i övriga Finland. Beloppen man får per månad är lagstadgade och eftersom både Carina och Niclas valt att vara hemma har de fått 700 euro per månad under sammanlagt åtta månader – en extra morot för att få båda föräldrar att dela på ansvaret. Övriga månader har man lyft 500 euro.

– Det är klart att det märks att en lön är borta. Men eftersom vi var förberedda försökte vi lägga undan lite pengar i förväg och vi har även skjutit upp amorteringar på huslånet. Sedan får man snåla helt enkelt och det har fungerat.

Livsloppet i Karis den 10 oktober

Den 10 oktober varje år infaller Världsdagen för psykisk hälsa, en dag instiftad av WHO som syftar till att öka kunskapen om psykisk ohälsa. Alla människor ska ha möjlighet att uppleva sin tillvaro som meningsfull, vara delaktiga i samhället och uppleva att de har förmåga att hantera livets motgångar, oberoende handikapp.

LIVSGNISTAN rf, tillsammans med övriga aktörer i arbetsgruppen, vill uppmärksamma dagen för att lyfta fram vikten av såväl psykisk som fysisk ohälsa. Att leva med psykisk ohälsa är fortfarande tabubelagt och många ”friska” har svårt att se det som en sjukdom. De insjuknade bär ofta på skam som gör det svårt att leva med sin sjukdom. Det är ovetskapen och fördomar vi vill hjälpa till att ändra på. Få alla att mera öppet prata om psykisk ohälsa, våga fråga, våga förstå.

År 2016 och 2017 arrangerade Psykosociala förbundet ett Livslopp på Världsdagen för psykisk ohälsa i Jakobstad. I år, 2018, är det vår tur att ordna det i Karis, Raseborg, 10.10. kl.10. Det här är något vi vill göra tillsammans; lyfta fram vår stad, vår positiva syn på livet samt den viktiga kopplingen mellan fysisk och psykisk hälsa/ohälsa. Visa att vi står för att alla människor är lika värdefulla, handikappade eller ej.

Föreläsningar på kvällen

Starten för loppet sker vid ”Sahara”, Pentyparken, vid Nabogatans ända. Klockan 9.30 börjar vi med en kort uppvärmning. Startskott skjuts klockan 10.00 av Raseborgs stadsdirektör. Loppet är 330 meter långt. Målet är vid parkourparken. Där blir det musikuppträdanden i någon form. Loppets längd ska göra det möjligt för vem som helst att delta, oberoende fysiska eller psykiska handikapp.

Loppet är alltså för alla och ingen anmälan behövs, det är gratis och tvåspråkigt. På kvällen föreläser Jenny Sinisalo kl. 16.30 på svenska med rubriken ”Mental träning i vardagen” och kl. 17.45 på finska, "Itsetunto pähkinänkuoressa". Föreläsningarna hålls på Bio Pallas.

Arbetsgruppen som jobbat med evenemanget är Livsgnistan, Klubbhus Fontana, Axxell, Psykosociala förbundet och Kelmu.

LIVSLOPPET i Jakobstad förra året.

DANIELS HÖRNA

Alla räddas!

Då jag började mitt jobb som koordinator på Mutual Trust-projektet funderade jag länge på en passande slogan som beskriver vad det hela handlar om. I designvärlden talar man ofta om KISS-principen – Keep It Simple, Stupid! (ungefär *håll det enkelt, dummer!* på svenska). Mutual Trust säger inte så mycket men sloganen Alla räddas! beskriver enkelt vad det handlar om.

För att hålla projektet tydligt och enkelt bestämde jag att vi ska arbeta med tre saker. För det första ska vi kartlägga hur räddningsmyndigheter och trafikidkare i nuläget klarar av att rädda personer med funktionsvariationer. Det gör vi genom praktiska räddningsövningar med myndigheterna och trafikidkarna: de får öva på att rädda riktiga människor med funktionsvariationer. Det andra målet är att skapa ett enkelt och tydligt räddningsmaterial hur man på bästa sätt räddar personer med funktionsvariationer. Det tredje målet är kanske det viktigaste: att skapa förståelse och förtroende mellan funktionshindrade, räddningsmyndigheter och trafikidkare – som leder till ett fortlöpande samarbete där de funktionshindrade själva är aktörer.

År 2017 deltog Mutual Trust i sju räddningsövningar. Kartläggningen av räddningsmyndigheternas och trafikidkarnas kunskaper att rädda funktionshindrade talade sitt tydliga språk: de gör ett bra jobb men mycket går att förbättra. Detta görs bäst genom utbildning och ett konkret räddningsmaterial. Samtidigt efterfrågades ett kontinuerligt räddningssamarbete. Visst, övningarna var bra, men sådana borde ordnas med jämna mellanrum. År 2017 öppnade ögonen för mig hur mycket jobb det egentligen finns att göra. Finland är ett stort land och vi har hittills bara övat i Nyland. I våras ordnade vi ett räddningsseminarium tillsammans med riksdagens samarbetsgrupp för handikappfrågor. På plats var talare från riksdagen, inrikesministeriet, Finavia, VR och Räddningsinstitutet och alla konstaterade samma stora behov av ett fortsatt samarbete.

Mutual Trust är ett treårigt projekt och tar som sådant slut i april 2019. I det skedet borde vi ha ett färdigt räddningsmaterial om hur man räddar personer med olika slags funktionsvariationer. Man kan kanske tycka att Mutual Trust då har gjort sitt och att det är dags för nya projekt. Så är det ändå inte. För att allt arbete som gjorts ska ha någon betydelse måste projektet omvandlas till en fortlöpande verksamhet. Övningarna måste fortsätta också i andra delar av landet och räddningsmaterialet måste spridas, integreras i olika utbildningar och vidareutvecklas.

I skrivande stund är jag på väg till Räddningsinstitutet i Kuopio för att inleda ett samarbete med dem. Tanken är att alla som studerar på institutet ska ta del av räddningsmaterialet som Mutual Trust skapat. För att det ska bli verklighet måste materialet och temat funktionshindrade ändå få rum i institutets läroplan. Det bästa vore om en praktisk övning med funktionshindrade övningsdeltagare ordnades i Kuopio varje år så att materialet också skulle få mera praktisk betydelse. Allt det här kräver påverkansarbete och en fortsättning på Mutual Trust.

Samtidigt som jag packar för resan till Kuopio har också räddningsverken i Birkaland och Norra

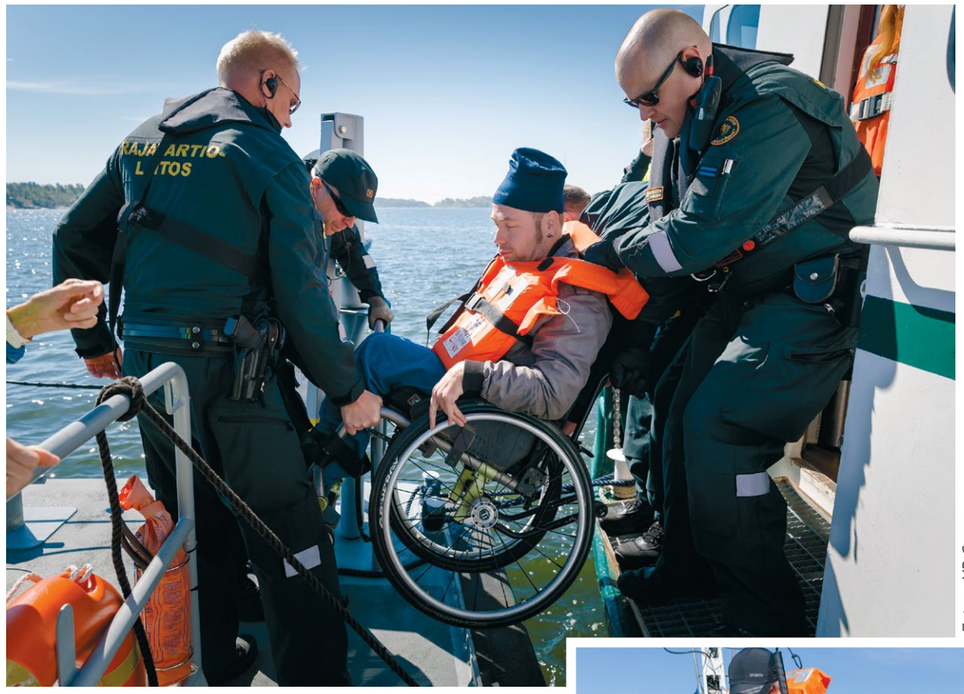

Foton: VR Group

Savolax önskat få delta i samarbetet och även ordna räddningsövningar med funktionshindrade från deras trakter. Liknande samarbete planeras också i andra delar av landet och med bl.a. Polisyrkeshögskolan och Finnair Flight Academy. Det skulle vara synd om alla dessa vidöppna dörrar stängs i april 2019. Därför gjorde vi i maj en ansökan STEA – för en fortlöpande verksamhet. Den som väntar på något gott väntar aldrig för länge: beslutet kommer i december.

I ärlighetens namn har vissa menat att Mutual Trust sysslar med verksamhet som egentligen hör till räddningsmyndigheterna och trafikidkarna själva. I en perfekt värld vore det ju så men för att nå dit behövs en väckarklocka som ringer betydligt längre än i tre år. Som det ser ut nu lär sig räddningsmyndigheterna och trafikidkarna ingenting om hur man räddar personer med olika funktionsvariationer. Vi lyfter upp det som fattas och samtidigt förändras samhället. Förhoppningsvis kommer organisationer, myndigheter och företag att samarbeta utan konstgjorda gränser och skiljelinjer.

Håll det enkelt. Alla räddas! Mutual Trust är det bästa sättet för att de funktionshindrade är aktiva i räddnings- och säkerhetsfrågor som berör dem själva.

Daniel Saarinen
är koordinator för Mutual Trust.

!

Följ Mutual Trust på

Facebook: *facebook.com/mutualtrust.fi*
Instagram: *@mutualtrust.fi*
Twitter: *@mutualtrust10*
och hashtaggen *#allaräddas*
och *#kaikkipelastetaan*

JUBILEUM

Nylands CP-förening fyller 60 år

FÖRST PÅ 1860-TALET utkom den första forskningen om CP-handikapp av en engelsk läkare, Dr Little. I sin forskning säger han att, spastisc diplegia förorsakas av syrebrist vid förlossningen. En annan engelsk läkare, Dr Osler, är troligen den första som tagit i bruk termen cerebral palsy, CP.

I Finland på 1950-talet kände man inte till begreppet CP-skada, man talade om personer med spastisk hjärnskada eller personer med nedsatt rörelsehandikapp på grund av hjärnskada.

På 1950-talet grundades flere CP-föreningar i olika länder. I Amerika grundades föreningen United Cerebral Palsy 1949 och i Norden började de första CP-föreningarna i Danmark och i Norge 1950, Sverige fick sin förening 5 år senare.

I Finland registrerades den 30 januari 1958 föreningen Spastikkolasten Tuki – Stöd för Spastiska Barns ry. Föreningens styrelse bestod av handikappades barns föräldrar samt av experter inom området. Föreningens mångåriga ordförare bör nämnas; barnortoped Castor Lindqvist och i styrelsen satt bland annat speciallärare Onerva Nummelin samt utbildningsrådet Walter Erko. Man kan tydligt se av styrelsens sammansättning att föreningens mål var, förutom de handikappades rehabilitering, även deras skolgång. Dock måste man här nämna att Ruskeasuon koulu grundades redan 1889 av Raajarikkoisten Auttamisyhdistys, men det behövdes flere skolor och attitydförändring i samhället.

År 1964 ändrades föreningens namn från Stöd för Spastiska Barn rf till Nylands CP-barns Stöd rf (Uudenmaan CP-lasten Tuki ry). År 1965 grundades Finlands CP-förbund rf och ännu en gång ändrade föreningen sitt namn till nuvarade Uudenmaan CP-yhdistys – Nylands CP-förening ry.

I år blev det 60 år sedan föreningen grundades. Vi firar det med en fest i samband med Finlands CP-förbunds höstdagar på Hotell Flamingo i Vanda lördagen den 27.10.2018.

Om du är intresserad att delta så ta en titt på förbundets hemsidor och anmäl dig!

www.cp-liitto.fi

Gun Ainamo
verksamhetsledare
Nylands CP-förening rf

KRÖNIKA

MONICA BJÖRKELL-RUHL

Andra klassens medborgare?

Sommaren sjunger på den sista versen. En bilkrock i slutet av juli fick mig att grubbla på värdet av olika jobb och människovärde.

En vacker och varm dag i slutet av juli blev min man påkörd i vår bil av en annan bil. Crash! Boom! Bang! Båda högra dörrarna och bakdäcket blev mer eller mindre skrot. Lyckligtvis skedde inga personskador. Reparationen tar två veckor och är planerad till efter den här tidningens publicering! Det är en annan story. Storyn som jag vill skriva om är utmaningen i att få en hyrbil för reparationstiden.

I förra SOS Aktuellt (2/2018) kunde ni läsa om mig som närståendevårdare.

Försäkringsbolagen beviljar inte automatiskt hyrbil åt den lidande parten i en trafikolycka. Det torde inte vara något problem att få en hyrbil om du är i ett lönearbetsförhållande. Min man är arbetslös och närståendevård räknas inte som lönearbetsförhållande och därmed beviljas vi inte en hyrbil.

Vi är inte av den sorten som ger sig efter ett nej. Jo nej som Karisbon säger. Vi tar reda på våra rättigheter. I det här fallet får vi veta att vi kan, pga personliga omständigheter, få en hyrbil Vi får tala med en förman på försäkringsbolaget som ger oss en chans att skicka en utredning om behovet av bil just pga personliga omständigheter. Våra personliga omständigheter är vården och rehabiliteringen av vår son som kräver en bil. Vår utredning med femtioelva bilagor godkänns till slut.

Slutet gott allting gott? Jo visst, men det gör mig så arg och frustrerad att gång på gång vara tvungen att ta reda på och bryta arm. Försäkringsbolag, myndigheter m.fl. informerar inte tillräckligt mycket och tydligt om kundens och klientens rättigheter. De räknar med att det finns de som inte besvärar sig och vinner en hel del på det medan vi kunder och klienter förlorar.

Vår familj är redan i en knepig ekonomisk situation – utan en bilkrock – då jag inte kan ha ett traditionellt lönearbete pga vår sons krävande vård och rehabilitering och min man är arbetslös. Vår familjs ekonomi är tajt, för att inte tala om att vi knappt sparar någon pension. När vi sedan råkar ut för en trafikskada, som lidande part, blir vi ”dubbelt bestraffade” för att vi inte är i traditionella lönearbetsförhållanden. Vi blir tvungna att jobba hårt för att ordna med en hyrbil för tiden då vår bil är på reparation pga en skada som någon annan har åsamkat. Jag får känslan av att vi är andra klassens medborgare. Jag vill här nämna att vi inte är ensamma. Personer t.ex. deltidssjukpensionärer, eller andra personer som av olika skäl inte kan lönearbeta heltid eller ens deltid, upplever också att de blir diskriminerade.

Närståendevårdarnas insatser prisas i festtal och valkampanjer men deras rättsskydd saknas eller är inte på samma nivå som mången annan medborgares. Närståendevårdare måste få en starkare ställning i samhället och skyddas av lagar. Tills dess ses vi i många fall som andra klassens medborgare.

Monica Björkell-Ruhl
är coach, föreläsare
och mamma samt
närståendevårdare
till sonen Mika
som har en unik
kromosomavvikelse.

TANKESTÄLLAREN

THOMAS ROSENBERG

Ofattbar cynism av vår regering

Ni minns kanske min vän Zabih? Den flykting från Afghanistan jag skrev om för exakt ett år sedan (SOS Aktuellt 3/2017). Om hans långa flyktresa till vårt frostbitna land hösten 2015, och hans plågsamma väntan på att få besked. Om det efterlängtade uppehållstillståndet – eller en enkelbiljett till Kabul, med poliseskort.

Zabih, eller Zabihullah Nikzad, fick sitt uppehållstillstånd till slut, efter två års väntan. För tillfället arbetar han för Migrationsinstitutet, med att intervjua asylsökande, på deras modersmål. Men de flesta från Afghanistan och Irak som kom hit samtidigt väntar fortfarande på besked från våra migrationsmyndigheter, och många av dem mår väldigt dåligt. Några har redan skickats tillbaka, till Kabul eller Bagdad, och många väntar på att bli utvisade, tillbaka till det helvete de lyckades fly ifrån, och där de absolut inte längre har någon framtid. Nu ännu mindre än tidigare eftersom de med sin flykt har blivit brännmärkta. För att inte tala om alla dem som har konverterat under sin tid här, vilket många har gjort.

Hazarerna speciellt utsatta

Speciellt i Afghanistan har situationen stadigt förvärrats, i takt med att talibanerna tagit makten över allt större delar av landet, i dag cirka sjuttio procent. Till de orter där striderna varit hårdast hör Zabihs hemstad Ghazni, centralorten för landets hazarer – den minoritet Zabih tillhör. Och inte bara han utan merparten av de flyktingar som kommit från Afghanistan till Europa.

Att vara hazar är att ständigt vara utsatt. Inte bara för att man tillhör en etnisk minoritet som genom sin mongoliska härstamning skiljer sig till utseendet från den pashtunska majoriteten. Hazarerna är dessutom shiiter, medan pashtunerna är sunniter. En religiös skillnad mellan muslimer som kan te sig marginell, men vi behöver bara tänka på de blodiga religionskrigen mellan katoliker och protestanter i 1500- och 1600-talets Europa för att få ett hum om hur oförsonligt och blodigt det kan bli.

Men inga argument tycks bita på Migri, som i sin ofattbart stränga flyktingpolitik bekvämt kan luta sig tillbaka mot vår regering och dess cyniska hållning i flyktingfrågan. En regering som i sin tur kan luta sig tillbaka i den trygga förvissningen om att det finns flera andra regeringar i Europa som är långt mer cyniska än vår.

UM ryter till

Att situationen är outhärdlig visas av att till och med Utrikesministeriets tjänstemän säger ifrån – och de hör ändå av tradition till de försiktigaste av försiktiga. **Olli Ruohomäki**, specialrådgivare vid Utrikesministeriet, visade häromdagen avsevärt civilkurage genom att konstatera att utvisningarna av flyktingar till Afghanistan absolut borde upphöra, och att Finland omedelbart borde ta en time-out (HBL 19.8.2018). Och han borde veta vad han talar om eftersom han är landets kanske bästa och mest erfarna expert på just Afghanistan.

Som Ruohomäki konstaterar har andra europeiska länder, såsom Italien och Frankrike, redan insett detta, och utvisar inte längre någon till Afghanistan. Men icke så i Finland, där våra tjänstemän och ministrar är både döva och blinda för ovedersägliga fakta – t.o.m. då de framförs av utrikesförvaltningens expertis…

Skönlitteraturen då?

Men kanske skönlitteraturen kunde komma till hjälp? Då sakargumenten inte biter kanske fiktionen i stället kunde krypa in under skinnet också på den mest hårdhudade tjänsteman? Jag tänker på den afghansk-amerikanske författaren och läkaren Khaled Hosseini och hans böcker, framför allt ”Flyga drake”, en bok med delvis självbiografiska drag. Den handlar om de jämnåriga pojkarna Amir och Hassan, uppvuxna på samma gård i 1970-talets Kabul. Amir är son till husets herre Baba, en förmögen och framgångsrik pashtun, medan Hassan är son till pappans tjänare Ali, en fattig hazar. Och Hassan därmed i sin tur Amirs tjänare. En klassisk saga om två pojkar med diametralt olika bakgrund och utgångsvillkor, men i sin dyrkan av varandra oskiljaktiga – tills deras olika utgångspunkter en dag tvingar dem i sär, och får Amir att svika sin bästa och trognaste vän.

Utöver sina övriga kvaliteter ger ”Flyga drake” en hjärtskärande bild av vad det innebär att växa upp som hazar i Afghanistan. Och hur det känns att tillhöra en föraktad minoritet som majoriteten anser sig kunna behandla hur som helst. Situationen har inte förändrats sedan Hosseini skrev sin bok, snarare tvärtom. Hazarerna har i århundraden utsatts för förföljelse, tidvis direkta folkmord, och talibanernas framgångar är mycket dåliga nyheter för dem.

Zabih fick alltså sitt uppehållstillstånd till slut. Men hans tillvaro förmörkas av oron över nyheterna hemifrån. Först nyligen fick han äntligen, efter en lång och plågsam tystnad, höra att hans närmaste fortfarande är vid liv. Men har får också regelbundet dåliga nyheter, om vänner och bekanta som dödats, eller råkat illa ut. Till detta inferno vill våra myndigheter fortfarande förpassa flera av hans kamrater. Grymt, oacceptabelt och ofattbart.

Thomas Rosenberg
är sociolog, koordinator
för bl.a. Tidskriftsprojektet,
kommunpolitiker i Lovisa samt skriftställare.

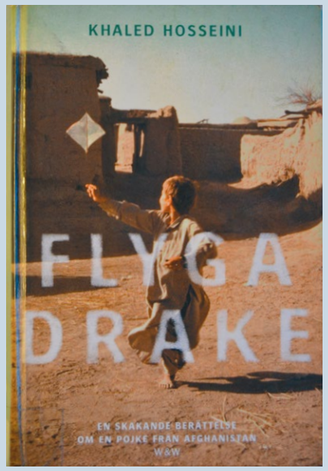

Situationen har inte förändrats sedan Khaled Hosseini skrev sin bok, snarare tvärtom.

”Hazarerna har i århundraden utsatts för förföljelse, tidvis direkta folkmord, och talibanernas framgångar är mycket dåliga nyheter för dem.

REPORTAGE

HELENA EWALDS arbetar för minskat våld i nära relationer.

Insatser behövs för MINSKAT VÅLD

Familjevåld är ett stort problem i vårt land. Jämfört med andra länder i Europa har Finland mest familjevåld. Det kan vara fysiskt, psykiskt, ekonomiskt eller sexuellt.

TEXT **CHRISTINA LÅNG**
FOTO **PRIVAT**

Helena Ewalds är utvecklingschef på Institutet för hälsa och välfärd och i hennes uppgifter ingår våldsförebyggande arbete i nära relationer. Hon bekräftar att våld mot personer med funktionsnedsättning är vanligare än man tror. Det finns flera orsaker beroende på ur vilken synvinkel man närmar sig fenomenet. Våld kan inte enbart ses som ett problem på individnivå utan har att göra med vår kultur och våra strukturer. Troligtvis finns rötterna i det patriarkaliska samhället, där det gamla mansidealet lever kvar.

Många faktorer påverkar de stora dödssiffrorna antar hon. Vår slaviska kultur kan vara en delorsak. Kvinnor dödas hemma medan alkoholen bidrar till dödsfallen utomhus. Det är inte lätt att söka hjälp. Det finns en rädsla för vad som händer om man söker hjälp. Skam för våldet ses som ett familjeproblem eller man vet inte var man kan få hjälp.

På personlig nivå finns det ännu mycket att göra. För barnen kan våldet i familjen ge trauman för livet. Ännu finns det för litet stöd för dem. De går ofta omkring med ständig rädsla: *När händer det igen?* Inom skolan borde finnas mera kunskap. Positivt är att EU har initierat ett projekt med webbutbildning till personalen inom social- och hälsovården. I Finland har man nationellt arbetat med de här frågorna sedan 1990-talet. Antalet skyddshem har ökat och är nu cirka trettio. På dem behövs personal dygnet runt och platserna bör vara tillräckligt många och gärna hela tiden fyllda för att gå ekonomiskt runt. Vistelsen på skyddshemmen är gratis för klienterna. Just nu prövar man på ett nytt koncept där man samarbetar med skyddshem som har annan verksamhet, till exempel barn- eller ungdomshem.

Helena Ewalds ansvarar sedan år 2015 för bidragen till skyddshemmen. I år delade staten ut hela 17,5 miljoner euro till skyddshemmen som drivs av kommuner eller organisationer. Följande ansökan skall göras i september.

Istanbulkonventionen

Europarådets konvention; den så kallade Istanbulkonventionen är det första juridiskt bindande regionala instrumentet om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet. Konventionen fördömer alla former av våld och beskriver våldet mot kvinnor som uttryck för historiskt ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Att förebygga våld mot kvinnor beskrivs som avgörande för att kunna uppnå jämställdhet mellan könen.

Det behövs insatser för att öka medvetenheten om våld, det behövs utbildning till yrkesgrupper som kommer i kontakt med brottsoffer eller förövare. Som åtgärder finns bestämmelser om stödtjänster och rättsliga åtgärder, skyddat boende och nationella kostnadsfria stödtelefonen som är öppna dygnet runt.

I den förklarande rapporten sägs att personer med funktionsnedsättning, äldre personer, gravida kvinnor, personer med missbruk kan finnas i en utsatt situation.

Helena Ewalds deltog aktivt i planeringsarbetet av konventionen som trädde i kraft år 2015 i Finland.

När vi träffas i familjen Ewalds trivsamma hem håller Helena på och packar för en två veckors vistelse i Kenya. Hon är med i ett bilateralt fyraårs projekt som skall förverkligas för att förebygga våld mot kvinnor och flickor på landskapsnivå. Det hör till Finlands biståndsarbete som uppmärksammar våld mot kvinnor. Följande resa är redan inprickad i höst. Hon har tidigare besökt landet och varit med i planeringen av projektet, som förhoppningsvis skall bli mycket lyckat.

Våld är en folkhälsofråga

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos har gett ut handboken USKALLA OLLA USKALLA PUHUA, Vammainen nainen ja väkivalta av redaktör Minna Piispa.

Boken riktar sig till kvinnor med funktionsnedsättning och deras närstående och till dem som arbetar med funktionsnedsatta personer och till alla oss andra. Kvinnors med funktionsnedsättning risk att bli utsatta för sexuellt våld är 2-4 gånger större än andra kvinnors. I skriften finns utsatta kvinnors egna berättelser. Upplysning ges om vart man kan ringa.

Elaine Eksvärd har skrivit flera storsäljande handböcker om härskartekniker, kommunikation och makt. Hennes bok MEDAN HAN LEVER är en självbiografisk bok om ett utsatt sexuellt utnyttjat barn som träder fram. Det är ett starkt försvarstal för barnet, en modig och självutlämnande berättelse som visar att det går att komma ut på andra sidan. Boken har fått Läkerols pris Voice of the year 2016. Eksvärd konstaterar att forskarna framhåller att sexuella övergrepp mot barn är vanligare än man tror och att det i särskolor är tre gånger flera som blir utsatta, alltså nio barn i en klass på trettio. Hon hänvisar till kriminologen Pontus Kryger, som säger att *”man kanske kunde tro att barn med särskilda behov inte är attraktiva, men det är precis tvärtom”*. Ett barn med särskilda behov som inte kan säga *”Stopp min kropp”* är attraktiva just för att de är så lättillgängliga.

I sin bok frågar sig Eksvärd varför hon inte sade ifrån när hennes pappa utnyttjade henne sexuellt i många år från treårsåldern. Hon ville ha kärlek....

Skådespelaren **Maria Sid** sade i sitt sommarprat att hon länge teg om det våld hon utsattes för i sitt första äktenskap för att hon skämdes. Metoo gav henne mod att göra det. Idag ångrar hon att hon inte gjorde en polisanmälan. Det skulle ha hjälpt också honom, som gick vidare i livet och var lika våldsam i följande relation. Hon själv borde tidigare ha vågat tala om vad som hände.

KVINNOR BORDE VÅGA SÄGA IFRÅN!

REPORTAGE

Allmänheten har kunnat köpa olika plantor som Blomsterhuset planterat på Skyddshemmets gård för att öka trivseln.

Flera behöver skyddshem

Skyddshemmen i Finland hade år 2016 drygt 3500 klienter, vilket är sexton procent flera som sökte skydd undan våld i hemmet jämfört med året innan. I huvudstadsregionen råder det stor brist på skyddshemsplatser. Delvis beror det på att tröskeln att söka sig till hemmen blivit lägre.

TEXT **CHRISTINA LÅNG**
FOTO **NIKO LAURILA**

Borgå skyddshem ligger i stadens centrum nära den park där en pappa knivhögg sin lilla dotter till döds. Den händelsen har väckt många frågor: *Hur kan något så hemskt hända i drömmarnas stad?*

– Skyddshemmet är till för kvinnor och män då det förekommer våld i deras par- eller närståendeförhållande; det kan också vara fråga om våld mellan förälder och barn eller syskon emellan. Ifall den vuxna har barn med sig till skyddshemmet görs alltid en barnskyddsanmälan till hemkommunen, berättar socialarbetare **Susanne Forsblom.**

På skyddshemmet finns sju handledare, som först tar emot de kommande klienterna och kartlägger situationen.

– Vi hjälper familjen med att ordna olika stöd, såsom ekonomiskt och socialt i samarbete med hemkommunens socialbyrå och på så sätt få dem att må bättre. En del stannar en kort tid och vid behov gör vi anhållan om besöksförbud. För någon annan kan vistelsen bli flera månader lång ifall man kommer till att en egen bostad är nödvändig. För alla gäller att man kan gå från skyddshemmet när man själv vill. Alla är individer som kommer från olika förhållanden. Vi strävar i första hand till åtgärder inom öppenvården. Vi vill bryta våldsspiralen och sköta kriserna som våldet orsakar.

– Förutom trygghet och psykiskt stöd på skyddshemmet kan klienterna få diskussionshjälp också per telefon. Nuvarande lagstiftning kräver mera av oss tjänstemän, som skall sätta oss in i familjesituationen. Förebyggande av våld skall ingå i kommunernas välfärdsstrategier och säkerhetsplaner som ett separat verksamhetsprogram.

Forsblom kollar statistiken för år 2017, som visar att 107 kvinnor, 91 barn och fyra män har besökt Borgå skyddshem. Det händer att samma klienter kommer flera gånger och de kan ha barn med sig. Våldsutövaren ringer och lovar bot och bättring. Kulturskillnader förekommer då mannen anser sig vara familjens överhuvud som bestämmer allting. Alla kvinnor vågar inte säga ifrån utan fogar sig och mår dåligt.

– Vanligast är fysiskt våld, men psykiskt våld förekommer också där den ena parten blir nedvärderad på olika sätt. Vid fysiskt våld upplever barnen att de också blir slagna. Ekonomiskt våld förekommer då mannen tar hand om kvinnans pengar och bestämmer hur de skall användas, förklarar Susanne Forsblom.

Hon säger att när det gäller fysiskt våld görs undersökningar på hälsostationen och vid behov kan man göra en brottsanmälan till polisen. Den skall alltid vara frivillig. Man pratar inte så gärna om sexuellt våld trots att det finns. Personalen hjälper till att göra ansökningar om skilsmässa vid behov.

Förhållandet i barndomshemmet kan påverka, beroende på hur öppet man pratar om olika känslosamma och svåra frågor. Om man inte vågar prata så kan man börja må dåligt och så exploderar man och kuvar gärna någon annan.

Borgå skyddshem satsar på trivseln

Skyddshemmet finns i första hand för invånarna i sju kommuner: Sibbo i väster till Lovisa i öster. Klienter från alla svenskspråkiga kommuner kan söka sig till Borgå. Hemmet har nio platser. Alla har egna rum och det finns väl tilltagna gemensamma utrymmen. Klienterna sköter sina egna domäner, städar och tvättar sina kläder och gör sin egen mat. Någon av de tio anställda är dygnet runt på plats. Vistelsen är gratis för klienterna.

– Ibland är det bättre att vistas på en främmande ort där man är anonym tycker Forsblom.

I sommar har utegården genomgått en stor förändring. Eftersom alla inte kan röra sig fritt utanför skyddshemmet har man satsat på att göra innergården mera trivsam. Nu finns både sandlåda och klätterställningar. Invånarna i Borgå har kunnat köpa blommor och lämpliga nyttoväxter, som **Camilla Hindsberg** från Blomsterhuset varit med och plantera. Hon har försökt skapa glädje med hjälp av färger, som kompletterar färgerna i de konstverk som också finns utställda på gården.

Borgå skyddshem tar också emot donationer i form av sängkläder, vardagskläder och husgeråd.

NOTERAT !

DUV-Nytt

NY VERKSAMHETSPUNKT för DUV Vingen i Esbo! Porten flyttar till ett större aktivitetsutrymme vecka 39. Adress: Ankarvägen 5, Esbo, Stensvik. Porten kommer framöver att kallas Ankaret. Välkommen och bekanta dig med det nya utrymmet den 10.10. kl 17-20! Vi bjuder på lite saltigt och sött!

NYA VERKSAMHETER.
Fredagschill på Tian i Helsingfors och motionskurs. **Fredagschill på Tian med start 14.9.** Öppet café för unga vuxna över 26 och äldre. Du kan komma in och bara chilla (ta det lugnt). På Fredagscafé kan du få tips och hjälp med Internet, prova spela instrument, baka något gott, lyssna på musik mm. Ledare finns på plats /caféet är öppet från kl 17.30-19.30. Vi går också ut och besöker olika platser vi är nyfikna på. Vi startar alltid från Tian.

MOTIONSKURS: Träna styrka och spänst! Med redskap i gym, samt övningar för rörlighet, sist tänjer vi musklerna. Ledare: Fredrik Ahtola, idrottsinstruktör studerande. Du kan ta din stödperson med, meddela om det då du anmäler dig! Tid och plats: **Start måndag 1.10 kl 18.30-20**. 10 gånger (ej v. 42). Sökö Ungdomsgård, Övergårdsvägen 28, Esbo. *Max 5 deltagare.* Mjuka träningskläder och innetossor samt vattenflaska tas med. **ANMÄL DIG senast 21.9**, skriv ditt namn, ålder, kontaktuppgifter till ***duv@vingen.fi***

FAMILJEVERKSAMHET I MELLERSTA NYLAND med DUV Vingen. Höstens träffar för barn och familj. DUV Vingen har 1-2 ledare under träffarna. Ta egen vattenflaska med och lämpliga kläder. Anmälan senast 14 dagar innan till ***duv@vingen.fi*** och ange barns namn/ålder. **22.9 kl 13-16**, Villa Elfvik, Esbo. Ut i naturen, laga mat på scoutvis. **27.10 kl 11-14**, Kokvrån, Stora Robertsg. 43, Helsingfors. Laga och smaka gott med Martha ledare. Ta gärna egen förkläde och inneskor med. **24.11 kl 13-16**, TIAN, Tavastv. 10, Helsingfors. Danslekar med Malena Ahlroos.

FDUV:s etikseminarium

RÄTT TILL (ETT GOTT) LIV

och verksamhetsledare Lisbeth Hemgårds 60-årsmottagning

Fredagen den 26 oktober 2018 kl. 13–17 på Hanaholmen i Esbo

Vem har rätt till liv, vad är ett gott liv och vad har den allt mer exakta fosterdiagnostiken för konsekvenser för människan och samhället? FDUV väjer inte för de svåra frågorna, men utlovar heller inga enkla svar. Välkommen på vårt etikseminarium där vi fördjupar oss i frågor kring fosterdiagnostik, människovärde och människosyn. Seminariet är avgiftsfritt.

Mer info och anmälan senast 12.10 på fduv.fi/kalender

Program

Jämlik och neutral tillgång till information kring fosterdiagnostik
– en förutsättning för informerade val
Charlotta Ingvoldstad Malmgren, genetisk vägledare vid Karolinska Universitetssjukhuset och initiativtagare till Svenskt nätverk för information kring fosterdiagnostik

Vad är ett gott liv, vem kan definiera det och vem har rätt att göra det?
Ett teologiskt etiskt perspektiv
Carolin Ahlvik-Harju, forskare i teologisk etik med religionsfilosofi vid Åbo Akademi

Att ge det första beskedet om funktionsnedsättning
Tuire Ulmanen, barnmorska, HNS och Jorvs sjukhus

Hur vi tänkte när vi fick veta att barnet vi väntar har Downs syndrom
– kluvna tankar kring fosterdiagnostik
Mark Niemi, förälder

Mitt goda liv
Jonas Helgesson har en cp-skada och är författare, föreläsare och ståuppkomiker från Sverige

Seminariet ordnas i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum och Kyrkans central för det svenska arbetet.

Eventuella uppvaktningar till verksamhetsledare Lisbeth Hemgård kan göras som inbetalning till FDUV:s konto FI24 4055 5452 3514 01 till förmån för våra läger. Skriv ”Hemgård 60” i meddelandefältet.

FDUV

HANAHOLMEN

NOTERAT !

Boken ...att se... utkommer i höst!

Gunilla Löfmans väntade bok ...att se... utkommer i månadsskiftet september oktober, senast till bokmässan i Helsingfors där hon intervjuas på Södergran scenen lördagen den 27 oktober.

BOKEN UTKOMMER BÅDE I PAPPER OCH SOM LJUDBOK på förlaget Labyrinth och kommer att finnas till salu förutom i välsorterade bokhandlar även på Luckan runt om i Svenskfinland och av Gunilla själv.

Gunilla Löfman fungerar igen efter en paus på sex är som ordförande för Förbundet Finlands Svenska Synskadade r.f. För tjugofem år sedan drabbades hon av en synskada som ledde till att hon var tvungen att avstå från den bokföringsbyrå hon grundat i Nagu. När hon försökte ta sig vidare i livet upplevde hon tillspetsat beskrivet att det i samhället fanns den uppfattningen att det var hennes huvud som var genomblåst, att det ansågs att hennes kunskaper och utbildning var spridda för vinden. Hon konstaterade då att, javisst, jag har fel i huvudet, det är där ögonen sitter. Den här, för henne svåra situationen, ledde till att hon aktivt började arbeta för att förbättra livsvillkoren för sina synskadade systrar och bröder både nationellt och internationellt. Idag ställer hon sig frågan: Varför behövs överhuvudtaget projekt för att få världens makthavare att få upp ögonen och för att få dem **att se** det självklara? Visst är det fullständigt självklart att alla människor har rätt att ta del av litteratur, tidningar och annan information. Alla människor, det betyder även synskadade personer! Idag är det ingen konst att producera och distribuera information elektroniskt som inläst tal, som punktskrift och enbart elektroniskt med hjälp av talsyntes.

Löfman beskriver boken så här: *”**. . . att se . . .** är en bok med berättelser och funderingar jag skriver medan jag är på väg. Med i bagaget finns rädslan, modet, ilskan, sorgen, glädjen och lyckan. Med är också min grava synnedsättning som det inte går att lämna hemma. Den ställer titt och tätt till med kvistiga situationer. Men jag har också låtit den skapa härliga möjligheter. Den för mig med buss till Warszawa och till en intressant konferens i Bangkok. Så skriver Moussa till mig att de inte har talböcker i Senegal. För mig finns inget annat val än att ta itu med den situationen. En dag planterar jag mig med dålig syn och utan språkkunskaper i Yoff, en förort till Dakar. Nu bjuder jag läsaren med på mina inre och yttre upplevelser – för det mesta två resor till priset av en.”*

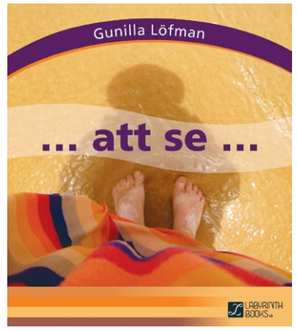

Pärmen är gjord av OVE LILLAS av GUNILLAS fotografi.

www.meränord.fi

Ny webbsajt lanserad för anhöriga

FDUV:s PROJEKT MER ÄN ORDs WEBSAJT för anhöriga och professionella som arbetar med familjer med barn med funktionsnedsättning har lanserats. Ni hittar den på webbadressen ***meränord.fi***. Observera: sajtnamnet skrivs faktiskt med ä och inte med a.

Här har FDUV sammanställt ett hundratal föräldrars många önskemål om vilken information de skulle ha behövt strax efter att deras barn fått en diagnos. Arbetet med att fylla på med information fortsätter under hela året.

Också anhöriga som är gamla i gamet och andra som kämpar för att få en utredning av barnet kommer att kunna hitta värdefull information på sajten. Målet är även att alla professionella som ger diagnoser eller stöder föräldrar söker sig till sajten. Via video och citat berättar anhöriga vad man bör tänka på när man ger föräldrar besked eller tar upp oro för ett barn på dagis, i skolan eller vid barnrådgivningen. Vilken information och vilket stöd behöver de då?

På sajten kan du läsa andra föräldrars tankar strax efter diagnosen, få ett hum om vem som gör vad i Svenskfinland, kanske titta på en video om vikten av att göra upp ett kommunikationspass eller hitta andra föräldrars tips om hur de gör för att läkare ska tro på dem. Söker du litteratur om någon särskild diagnos eller behöver du tips om hur man kan berätta om diagnosen för barnet eller dess syskon?

FDUV har samlat info om allt från hur du lånar böcker från rikssvenska specialbibliotek, till hur du hittar finlandssvenska familjestödjare som du kan tala ut med. Det finns också ett urval länkar där du hittar uppdaterad och faktakollad information om olika diagnoser.

Kom ihåg att alla kommentarer, önskemål om tillägg, frågor och tips om kompletteringar är välkomna.

KONTAKTPERSON: ***henrika.mercadante@fduv***

LÄTTLÄST

Tove Janssons TROLLKARLENS HATT finns nu som lättläst

I augusti utkom Tove Janssons Trollkarlens hatt i lättläst bearbetning på Lärum-förlaget. Trollkarlens hatt är den tredje av Janssons muminböcker som förlaget ger ut återberättad på lättläst svenska. Sedan tidigare finns Farlig midsommar och Kometen kommer. Genom de lättlästa böckerna vill Lärum-förlaget göra det finlandssvenska kulturarvet tillgängligt för fler.

DEN LÄTTLÄSTA TROLLKARLENS HATT är återberättad av författaren **Jolin Slotte** och innehåller **Tove Janssons** originalillustrationer.

– Att återberätta Trollkarlens hatt är som att bjuda in alla svaga läsare till muminvärlden. Alla dem som vill läsa själva, men upplever att originalboken är för svår, säger Jolin Slotte.

Trollkarlens hatt berättar om sommaren då Mumintrollet, Snusmumriken och Sniff hittar en magisk hatt. Hatten ställer till med problem i Mumindalen, men är också till stor nytta. Det är i den här boken Tofslan och Vifslan kommer till Mumindalen. Under sommaren gör Muminfamiljen också en utfärd till hattifnattarnas ö.

– I Trollkarlens hatt finns mycket av Tove Janssons säregna humor, som jag har jobbat hårt för att förmedla i den lättlästa texten, säger Jolin Slotte.

I en lättläst bearbetning, också kallad en återberättad roman, har en annan författare återberättat en bok. Bearbetningarna är kortare och skrivna på en enklare svenska än originalet. De är gjorda för de läsare som upplever att originalet är för svårt, men ändå vill ta del av berättelsen.

Solveig Arle
Redaktör
LL-Center

UTDRAG UR DEN LÄTTLÄSTA TROLLKARLENS HATT

Det här är ett utdrag ur den lättlästa bearbetningen av Tove Janssons Trollkarlens hatt. Vi kommer in i berättelsen då Tofslan och Vifslan efter en lång vandring kommit fram till Muminhuset.

– Törslar vi knacksla? sa Tofslan.
Tänk om nån komslar ut och skrikslar.

I det samma stack Muminmamman ut
huvudet genom fönstret och skrek:
– Kaffe!

Tofslan och Vifslan blev så rädda
att de kastade sig in genom fönstret
till källaren.

– Usch då, sa Muminmamman.
Jag tror det var två råttor
som slank in i källaren.

Så fick hon syn på kappsäcken
som stod framför trappan.
Bagage har de också, funderade mamman.
Håhåjaja. Då kommer de för att stanna.

Muminmamman bad Sniff bjuda gästerna på mjölk
och gick för att leta reda på Muminpappan
och be honom bygga två sängar till.

Under tiden hade Tofslan och Vifslan
gömt sig i källaren.
De väntade i förskräckelse
på vad som skulle hända dem.

Källardörren knarrade.
På översta trappsteget stod Sniff
med en lykta i handen.

– Hej! Var är ni? sa Sniff.

Tofslan och Vifslan höll hårt i varann.

– Vill ni ha mjölk? frågade Sniff.

– Han lurslar oss, viskade Vifslan.

– Om ni tror jag tänker stå här halva dagen
så misstar ni er, sa Sniff argt.
Gamla fåniga råttor som inte ens förstår
att använda dörren!

Men då blev Vifslan ledsen och sa:
– Råttsla kan du vara självsla!

– Jaså, de är utlänningar, sa Sniff.
Det är nog bäst att jag tar hit Muminmamman.

Sniff gick till köket.
– Nå, ville de ha mjölk? frågade Muminmamman.

– De talar utländska, sa Sniff.
Jag förstår inte vad de säger.

– Hur lät det? frågade Mumintrollet.

– Råttsla kan du vara självsla, sa Sniff.

– Jag tror jag förstår dem, sa Hemulen.
De sa nog åt Sniff att han är en gammal,
skallig råtta.

© Tove Jansson (text och bild) 1948,
Moomin Characters TM,
Jolin Slotte och Lärum-förlaget

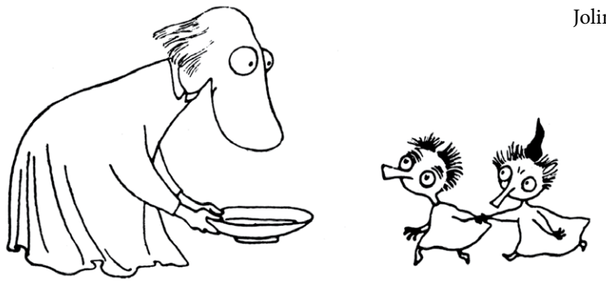

©Moomin Characters TM

SARA TRÄFFAR

SARA GRÖNVALL träffar Luckans verksamhetsledare KARL NORRBOM.

FEM (5) FRÅGOR TILL Karl "KALLE" Norrbom

TEXT **SARA GRÖNVALL**
FOTO **GERD-PETER LÖCKE**

1 ***Jag har redan gjort en intervju med Svenska Teatern. Stämmer det att Luckan har startat där?***

– Luckan startade 1992 i Svenska Teaterns foajé, alldeles bredvid biljettluckorna. Man byggde en liten informationslucka, där man kunde få information om det som händer på svenska i huvudstadsregionen. Därifrån kom namnet ”Luckan”. Luckan växte och flyttade 1998 till Glaspalatset. År 2004 flyttades verksamheterna till Forum. Idag finns Luckan på 12 olika orter i Finland, från Borgå i sydost till Uleåborg i nordväst.

2 ***Hur går det till på Luckan?***

– Luckan skapar, samlar och sprider information och samhälleliga och kulturella tjänster åt medborgarna. Vi helt enkelt samlar in information om det svenska som pågår i vår region. När du kommer in på Luckan kan du ställa en fråga om precis vad som helst. Vi tar dig alltid ett steg vidare. Men vi producerar också olika evenemang och tillställningar. Vi har flera stora projekt just nu, till exempel projektet ”Tillgänglig kultur”. Där försöker vi jobba med tillgänglighet för barn med funktionsnedsättning, tillsammans med servicen ”Kultur för alla” vill vi växa på det fältet med. Vi har också en rad integrationsprojekt för invandrare.

Du talade om Svenska Teatern. Också Luckan har teaterföreställningar några gånga per år. Ibland producerar vi pjäser själva, men för det mesta tillsammans med olika teaterföreningar. Vi köper in pjäsen och bjuder publiken på föreställning. DUV-teatern var ju här med en egen föreställning. DUV har faktiskt börjat repetera här också på vissa kvällar.

3 ***Hur kan ni hjälpa personer med intellektuell funktionsnedsättning?***

– Vi jobbar hela tiden med att hitta på hur vi kan bli bättre på det här. På ”LillaLuckan”, där vi sitter nu, har vi också tänkt på det fysiska. Här har vi tagit bort alla trösklar. Vi har handikapptoalett och induktionsslingor i taket och utmärkt AV-teknik.

Tillsammans med ”Kultur för alla” har vi gett ut den tvåspråkiga broschyren ”Hur är det med tillgängligheten”. Den handlar om hur man ska tänka på tillgängligheten när man ordna olika evenemang. Vi har också gjort en lång utredning på hur vi själva kan bli bättre på att stöda barn med funktionsnedsättning också då när vi kommer in på intellektuell funktionsnedsättning.

Vi har också haft en person som har varit med stöd i arbete. Och så har vi faktiskt en person med funktionsnedsättning som söker jobb hos oss just nu. Där är vi i diskussion med TE-byrån om hur vi kan gå vidare och vem hos oss kunde vara handledare.

4 ***Vad gör du på din fritid?***

– Jag har två barn som spelar mycket fotboll. De är just i den åldern att olika hobbyn kräver ofta bilskjuts. Men på min egen fritid så tycker jag mest om att läsa, ta promenader och gärna resa. Mycket tid lägger jag på en ö uppe i Puula i Savolax där jag får lugn och ro i vildmarken.

5 ***Ännu en sista fråga: Kan man läsa vår tidning på Luckan?***

– Absolut. Den finns alltid i tidningshyllan.

Tack Kalle för intervjun!

SISTA ORDET

MIKAEL SJÖVALL

Drängens lott

Mitt kontor är inhyst i en gammal drängstuga som har byggts på 1790-talet i Kårböle. Ordet drängstuga i en modern kontext väcker nu för tiden ystra blickar och sneda leenden bland socioekonomiskt bevandrade medborgare. Drängar och pigor hör till en svunnen kultur som påminner om det forna klassamhället. Eller så associerar folk till drängen Alfred och pigan Lina i Astrid Lindgrens sagor om Emil i Lönneberga. Vem i fridens namn talar om drängstugor anno 2018, lyder den outtalade frågan.

I min mammas hemby i Pargas bodde en dräng som kallades Vicke. Han hjälpte min moster och hennes man med de dagliga bestyren på bondgården. Vicke var en omistlig del av familjegemenskapen och hade en given plats i min mosters kök. Där satt han ofta i gungstolen och smuttade på sitt kaffe då jag och mina föräldrar kom på besök. Min mosters dräng Vicke hade intellektuell funktionsnedsättning, men ingen i byn gjorde något nummer av det. Inte en kotte fick för sig att slå vidlyftiga diagnoser i pannan på honom. Jag har inte heller ett minne av att han skulle ha blivit utpekad eller begapad, än mindre bespottad av någon på grund av sitt funktionshinder.

Nu kan det ju hända att jag romantiserar Vickes och drängarnas sits på 1970-talet utifrån mitt snäva barnperspektiv. Alla hade det kanske inte muntert i den rollen. Min moster behandlade sina medmänniskor med respekt men hur väl fann de övriga funktionshindrade drängarna sig till rätta i det agrara samhälle som existerade då?

Då vi bodde i Andalusien på 1990-talet gjorde min mosters dräng ett återtåg i mitt undermedvetna. Det blev en liten déjà vu i spansk tappning då jag träffade gårdskarlen Miguel. Han såg till att vår vattenberedare fungerade, gatan sopades, slocknade lampor byttes ut och att vårt boende i de judiska kvarteren i Granada förlöpte smidigt. Miguel hade i likhet med min mosters dräng ett funktionshinder och en yrkesstolthet. Miguel var en stöttepelare som såg till att vardagen rullade för våra ålderstigna hyresvärdar och alla hyresgäster som bodde i det vitkalkade huset på Calle Huerto de San Cecilio.

Miguel kände inte till de vita lögnernas reträtt. Då vi bjöd honom på finsk glögg en kulig och kylslagen decemberkväll lät det krassa omdömet inte vänta på sig. ”Gott vin, men varför är det så varmt och vad är det för konstiga kryddor ni har satt i vinet?”

Vem välkomnar alla dessa drängar nu för tiden? Har de städats bort och blivit överflödiga i alla taggiga ekorrhjul? Har de inordnats i kommunala arbetscentraler långt bortom den sociala gemenskap som gav Vicke och Miguel ett sammanhang och en trygghet?

En av livets största paradoxer är att välfärden tär på vår medmänsklighet. Ju fler statliga skyddsnät, desto svagare samhörighet och empatisk inlevelseförmåga. Vi är rikare och mättare, men har blivit sämre på att ta hand om varandra.

Mikael Sjövall är journalist och ordförande för Finlands Svenska Publicistförbund

ND8 2

HÄNDELSEKALENDERN 2018

SOS Aktuellts händelsekalender finns också på webben ***www.sosaktuellt.fi/handelsekalender*** i samarbete med SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder.

September

20.9. Informationskväll om serviceplanering i Malax / **27.11** i Helsingfors.
Serviceplanens innehåll och syfte samt lagen om självbestämmande för personer med intellektuell funktionsnedsättning och vikten av delaktighet i planeringsprocessen.
Info&anmälan senast 13.9: *camilla.forsell@fduv.fi*, 040 673 9695 / **20.11:** *maria.balk@fduv.fi*, 040 523 1846.

20-23.9. Anpassningskurs Motion och välmående för vuxna personer med erfarenheter av psykisk ohälsa. Solvalla idrottsinstitut, Esbo. Social träning, naturupplevelser i form av dagliga vandringar, konditionshöjande aktivitet. Föreläsning och gruppdiskussioner kring välmående. Kamratstöd. Arr. Psykosociala förbundet rf med stöd av STEA. Kursen är avgiftsfri inkl. kost/logi och resor. **Info** *www.fspc.fi* eller *pia.rosengard@fspc.fi*, 050-514 2295 eller *ann-charlott.rastas@fspc.fi*, 050-368 8891. *www.fspc.fi*

Oktober

2.10. Kväll kring unga och droger i Ekenäs. Erfarenhetsexpertens livshistoria och paneldiskussion. **Info**: *www.kran.fi.* Arr: KRAN rf och Ekenäsnejdens svenska församling.

2.10. #påhemvägen – seminarium om bostads- och grannskapsnätverk kl. 9–16 i Helsingfors Mässcentrum. Ett eget hem är inte en självklarhet för alla. Många unga med särskilda behov bor i ett grupphem eller i en boendeenhet, trots att de med hjälp av tillräckligt stöd skulle klara sig på egen hand i ett eget hem. Man kan utveckla mångsidiga boende- och servicelösningar för 18–29 åringar med särskilda behov.
Info: *nina.normann@fduv.fi*, 040 508 5110. *www.fduv.fi*

4.10&29.11. Kurs för läsombud på huvudbiblioteket i Vasa. Ett läsombud är en person som jobbar inom special- eller äldreomsorgen och hjälper klienterna med läsning. Arr: LL-Center&huvudbiblioteket i Vasa. Konkreta tips och råd för högläsningen, info om lättlästa böcker och annat lämpligt material och om vilka goda effekter läsningen kan ha i omsorgsarbetet. Pris: 120 euro. **Info&anmälning senast 17.9:** *veronica.andersson@ll-center.fi*, 040 620 3855.

4-7.10. Anpassningskurs, depressionsskolan på Ruissalo Spa, Åbo. För vuxna personer som upplever sig deppade, depression. Målsättning; Att lära sig att förebygga och hantera depressionstillstånd. Med självhjälpsmetod, föreläsning och gruppdiskussioner få verktyg för att förkorta depressionsepisodens längd och göra dem mindre kraftiga. Träffa andra med liknande erfarenhet, stöd och kunskap genom kamratstöd. Arr. Psykosociala förbundet rf med stöd av STEA. Kursen är avgiftsfri inkl. kost/logi och resor.
Info: *www.fspc.fi* eller *pia.rosengard@fspc.fi*, 050-514 2295 eller *ann-charlott.rastas@fspc.fi*, 050-368 8891. *www.fspc.fi*

5-7.10. Retreat för närstående till missbrukare på Snoan i Lappvik. **Mer info:** *www.kran.fi.* **Anmälan: senast 21.9** till *kran@kran.fi.*

5–7.10. Rekreationsdagar för föräldrar till barn med särskilda behov på Norrkullalandet i Sibbo skärgård. Utevistelse, ledda samtal med andra föräldrar, avkoppling. Deltagaravgift: 65 euro. Samtidigt ordnas ett veckoslutsläger för barn och ungdomar med särskilda behov och deras syskon på kulturcentret Sofia i Nordsjö i Helsingfors. Deltagande förutsätter att föräldrarna deltar i rekreationsdagarna i Sibbo.
Info&anmälning senast 7.9: *jon.jakobsson@fduv.fi*, 040 865 3888. Arr: FDUV&Folkhälsan.

15.10. Vita käppens dag.

26.10. Etikseminariet Rätt till (ett gott) liv på Hanaholmen i Esbo. **Mer info** *fduv.fi/kalender* samt på sidan 30 i denna tidning.

27.10. Familjekursen Vardagskraft på Norrvalla i Vörå. Hitta kraft i vardagen. Föreläsningar, kamratstöd, lek och rekreation. Målgruppen är familjer som har barn med intellektuell funktionsnedsättning i skolåldern. Kursen är avgiftsfri. **Info&anmälning senast 17.9:** *camilla.forsell@fduv.fi*, 040 673 9695.

27.10. Temaeftermiddag kring beroenden i Åbo. Mer info: *www.kran.fi.* Arr: KRAN rf och FRK Åbolands distrikt.

30.10. Kurs i att skriva lättläst i Helsingfors / 14.11 kl. 10–16 i Vasa. Vad gör en text lättläst? Hur skriver man lättläst? Riktlinjer för layout och bilder i lättläst material. Arr. LL-Center. Ta med dig en dator för skrivövningar.
Info&anmälan senast 23.10 / 7.11: *carina.fronden@ll-center.fi.*

November

Deadline för SOS Aktuellt, 4/2018. Måndagen den 5 november. Utkommer vecka 47.

7.11. Utbildningsdag med temat "Unga och missbruk" på G18 i Helsingfors. Socionom Amelie Andersson (SVE) föreläser om unga och berusning, och erfarenhetsexperterna Camilla Nyholm och Mattias Boström delar med sig av sina erfarenheter. **Info:** *www.kran.fi.* **Anmälan senast 2.11** till *emma-lena.lyback@kran.fi.*

8.11. SAMS temadag kring funktionshinder: Utmaningar och verktyg för förverkligandet av självbestämmanderätten inom vården och vardagen. Folkhälsanhuset i Vasa.
Info: *www.samsnet.fi.*

10–11.11. Familjekursen Tillsammans är vi starkare på Holiday Club i Tammerfors. För familjer med barn eller ungdom med en sällsynt intellektuell funktionsnedsättning. Även misstanke om en sällsynt diagnos räcker. Siffer- och bokstavsdiagnosen kanske varierar men vardagens utmaningar och frågeställningar kan ändå likna varandra. Föreläsningar, kamratstöd, lek och rekreation. **Maria Hintze** från Folkhälsans genetiska klinik medverkar. Kursen är avgiftsfri.
Info&anmälning senast 3.10: *maria.balk@fduv.fi,* 040 523 1846.

11-18.11. Blindveckan.

16-19.11. Anpassningskurs – Det är lugnt-må bra kurs för unga. Kursplats; Ungdomscentra Villa Elba, Karleby. **Ansök senast 17.10.** Målgrupp: unga i ålder 16-20 år med stressymptom och ångest. Stresshantering och stöd i återhämtningen. Att öka välbefinnande, förbättra självkännedom och självkänsla, metoder att känna igen och hantera stress och nervositet, kamratstöd av jämnåriga i samma situation. Hitta roliga avkopplande saker att göra tillsammans. Arr. Psykosociala förbundet rf. med stöd av STEA. Kursen är avgiftsfri, inkl. kost, logi och resor.
Info: *www.fspc.fi* eller kontakta *pia.rosengard@fspc.fi*, 050-514 2295 eller *ann-charlott.rastas@fspc.fi*, 050-368 8891. *www.fspc.fi*

22.11. KRAN:s höstseminarium på G18 i Helsingfors. **Info:** *www.kran.fi.*

Vill du lägga in material på händelsekalendern?
Sänd till ***redaktion@sosaktuellt.fi***
Deadline för SOS Aktuellt 4/2018 är måndagen den 5 november. Utkommer vecka 47.